

HE 39/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merimieseläkelain 142 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi merimieseläkelakia. Esityksen tavoitteena on antaa hankalassa taloudellisessa tilanteessa oleville varustamoille joustoa työeläkevakuutusmaksujen maksamiseen. Ehdotuksen mukaan merimieseläkekassa voi varustamon pyynnöstä siirtää merimieseläkelain mukaisen eläkevakuutusmaksun eräpäivää enintään kolmella kuukaudella. Esitys on osa toimenpiteitä koronavirustilanteen hoitamiseksi Suomessa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 10.4.2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Tavoitteet	4
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	4
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	4
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	5
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	5
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	5
5 Säännöskohtaiset perustelut.....	5
5.1 Merimieseläkelaki	5
6 Voimaantulo	6
7 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	6
LAKIEHDOTUS	8
Laki merimieseläkelain 142 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	8

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Koronaviruksen leviämisen estämiseksi ja hidastamiseksi Suomessa ja maailmalla tehtyjen ja tehtävien torjuntatoimenpiteiden seurauksena Suomen talous on ajautunut tilanteeseen, joka vaarantaa laajasti yritystoiminnan toimintaedellytykset, työllisyyden ja ihmisten toimeentulon.

Pääministeri Marinin hallitus linjasi 16 päivänä maaliskuuta 2020 lisätoimenpiteistä koronavirustilanteen hoitamiseksi Suomessa. Linjattujen toimenpiteiden tarkoituksena on suojata väestöä sekä turvata yhteiskunnan ja talouselämän toiminta. Yhtenä osana toimenpiteitä hallitus linjasi, että työntekijän eläkelain ja yrittäjän eläkelain mukaisten työeläkevakuutusmaksujen maksuaikoihin mahdollistetaan pyynnöstä tehtävä kolmen kuukauden jousto.

Myös työmarkkinoiden keskusjärjestöt ovat 18 päivänä maaliskuuta 2020 yhdessä tehneet esityksen maan hallitukselle tarvittavista toimista, joilla alennetaan työllistämisen kustannuksia, joustavoitetaan työlaainsäädäntöä ja parannetaan työttömiksi tai lomautetuiksi joutuneiden palkansaajien sosiaaliturvaa. Yhtenä esityksenä on kannustaa yksityisen sektorin työnantajia ja työeläkevakuutusyhtiöitä (sekä eläkesäätiöitä ja -kassoja) sopimaan eläkemaksun maksuajan kohtien siirtämisestä kolmella kuukaudella.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä (STM) virkatyönä yhteistyössä merimieseläkekassan (MEK) ja Eläketurvakeskuksen kanssa. Valmistelun yhteydessä on epävirallisesti kuultu seuraavia tahoja: valtiovarainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö ja Suomen Vastustamot ry.

Esityksestä ei ole sen kiireellisyyden vuoksi pyydetty lausuntoja.

2 Nykytila ja sen arviointi

Merenkulkijat vakuutetaan merimieseläkelain (1290/2006; MEL) mukaan. MEK on työeläkelaitos, joka huolehtii merenkulkijoiden lakisääteisestä työeläketurvasta. Eläketurvan kustantamiseksi peritään eläkevakuutusmaksu, joka koostuu työnantajan ja työntekijän maksusta.

STM vahvistaa vuosittain merimieseläkelain mukaisen työnantajan eläkevakuutusmaksun prosenttimäärän MEK:n hakemuksesta. Työnantajan eläkevakuutusmaksu vuonna 2020 on 11,4 prosenttia työntekijän työansioista. Työntekijän eläkevakuutusmaksu merenkulkijoilla vastaa työntekijän eläkelain (395/2006; TyEL) 153 §:ssä säädettyä työntekijän työeläkevakuutusmaksua, joka säädetään vuosittain STM:n asetuksella. Työntekijän työeläkevakuutusmaksu vuonna 2020 on 7,15 prosenttia työansioista, jos työntekijä on alle 53-vuotias tai yli 62-vuotias ja 8,65 prosenttia työansioista, jos työntekijä on 53–62-vuotias.

Työnantaja ja työntekijä ovat velvollisia suorittamaan eläkevakuutusmaksun MEK:lle. Työnantaja pidättää palkanmaksun yhteydessä työntekijän palkasta työntekijän MEK:lle suoritettavan eläkevakuutusmaksun.

Työnantajan on suoritettava työntekijän palkasta pidättämänsä eläkevakuutusmaksu ja oma eläkevakuutusmaksunsa MEK:lle viimeistään kuukautta seuraavan toisen kuukauden 10 päivänä.

HE 39/2020 vp

Jos työnantaja on laiminlyönyt eläkevakuutusmaksun maksamisen viimeistään eräpäivänä, työnantajan on maksettava MEK:lle maksun viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 a §:n I momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen viivästyskorko, joka on 8 prosenttia ajalla 1.1. – 30.6.2020.

Koronaviruksesta aiheutuneet yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat merkittävästi merenkulkuun, koska muun muassa rajojen sulkemisen takia ulkomaan matkustajaliikenne on loppunut lähes kokonaan. Varustamot ovat ajautuneet liikevaihdon voimakkaan vähenemisen takia maksumalmuskriisiin ja merenkulun järjestöt ovat sopineet lomautuksista.

Käytännössä monet varustamot eivät kykene maksamaan MEL:n mukaisia eläkevakuutusmaksuja. Osa varustamoista on pyytänyt MEK:ltä maksuaikaa jo helmikuun 2020 maksuihin, jotka voimassa olevan lain mukaan erääntyvät maksettavaksi 10 päivänä huhtikuuta mennessä.

Voimassa olevan lain mukaan MEK ei voi siirtää maksujen eräpäivää, vaan eräpäivästä viivästyneelle maksulle tulee maksettavaksi korkolain mukainen 8 prosentin viivästyskorko. Viivästyskorkovelan kertyminen jo ennestään hankalaan taloudelliseen asemaan joutuneille varustamoille lisää riskiä varustamojen konkurssiin, työpaikkojen menetykseen ja Suomen huoltovarmuuden vaarantumiseen.

TyEL:n ja yrittäjän eläkelain (1272/2006; YEL) mukaiset työeläkevakuutusmaksujen maksuaikoja koskevat määräykset sisältyvät edellä mainittujen lakien mukaisiin vakuutusehtoihin, jotka STM vahvistaa päätöksellään eläkelaitosten tekemän hakemuksen perusteella. Näihin vakuutusehtoihin on 20.3.2020 voimaan tulleella muutoksella vahvistettu ehdot, joiden johdosta työeläkevakuutusmaksuille ei lykkäyksen ajalta tulisi maksettavaksi korkolain mukaista viivästyskorkoa. Eräpäivään saakka eli lykkäyksen ajalta maksuihin tulisi kuitenkin myös poikkeustilanteissa TyEL:n ja YEL:n mukaisten laskuperusteiden mukainen vakuutusmaksukorko, joka on 2 prosenttia vuonna 2020.

Maatalousyrittäjien ja apurahansaajien työeläkevakuutusmaksujen maksuaikoja koskeva sääntely sisältyy maatalousyrittäjän eläkelain täytäntöönpanosta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1407/2006). Tältä osin TyEL:n ja YEL:n mukaisten vakuutusehtojen muutoksia mahdollisimman hyvin vastaavat muutokset on tarkoitus toteuttaa edellä mainitun valtioneuvoston asetuksen väliaikaisella muuttamisella.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, että merenkulun toimialalla taloudellisiin hankaluuksiin joutuneet varustamot voisivat saada joustoa MEL:n mukaisten eläkevakuutusmaksujen maksamiseen. Näin voitaisiin osaltaan tukea tavoitteita mahdollistaa varustamojen toiminnan häiriötön jatkuminen, työpaikkojen säilyttäminen ja Suomen huoltovarmuuden turvaaminen.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi MEL:n mukaisen eläkevakuutusmaksun eräpäivää koskevaa sääntelyä väliaikaisesti. Muutoksella MEK:lle annettaisiin mahdollisuus varustamon pyynnöstä siirtää eläkevakuutusmaksun eräpäivää kolmella kuukaudella. Eräpäivän siirtämisen ajalta varustamo ei maksaisi eläkevakuutusmaksulle viivästyskorkoa.

Voimassa olevan lain mukaan esimerkiksi helmikuun palkkojen perusteella suoritettavat maksut erääntyvät maksettavaksi 10 päivänä huhtikuuta. Ehdotettu muutos mahdollistaisi eräpäivän siirtämisen edellä mainitussa tilanteessa heinäkuun 10 päivään. Mahdollinen korkolain mukainen viivästyskorko lisättäisiin maksuun vasta siirretystä eräpäivästä lukien.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan valtiontaloudellisia vaikutuksia. Ehdotuksen taustalla oleva koronaviruksen aiheuttama yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne voi kuitenkin lisätä valtiontalouden menoja myös merenkulun toimialalla.

Esityksessä ehdotetulla muutoksella varustamoille mahdollistettaisiin eläkevakuutusmaksun maksuajan pidentäminen. Ehdotus vähentäisi varustamojen MEL:n mukaisten maksujen viivästyksestä varustamoille muutoin aiheutuvia kustannuksia, koska ehdotetun eräpäivän siirtomahdollisuuden ajalta ei tulisi maksettavaksi korkolain mukaista viivästyskorkoa. Muutoksen arvioidaan hieman helpottavan varustamotyönantajien taloudellista asemaa poikkeuksellisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Muutoksella maksuja lykättäisiin tilapäisesti, joten yritykset eivät vapautuisi maksuvelvollisuudesta. Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia varustamojen väliseen kilpailuun, koska ehdotuksen mukainen mahdollisuus pyynnöstä siirtää eräpäivää koskisi kaikkia MEL:n mukaisia eläkevakuutusmaksuja.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei ole suoria vaikutuksia etuudensaajien asemaan tai eläkkeiden maksamiseen. Siltä osin kuin ehdotus tukee tavoitetta mahdollistaa varustamojen toiminnan jatkuminen, se myös tukee työpaikkojen säilymistä.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä ehdotetut muutokset lisäävät hieman MEK:n hallinnollista työtä eräpäivän siirtojen myöntämisessä ja laskutuksessa. Muutoksilla ei arvioida oleva merkittävää vaikutusta MEK:n maksuvalmiuteen tai vakavaraisuuteen, joihin ehdotuksen taustalla oleva koronaviruksen aiheuttama yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne voi kuitenkin vaikuttaa. Varustamojen todennäköisesti lomauttaessa henkilökuntaa, eläkevakuutusmaksutulo jäisi kriisin vuoksi normaalitilannetta pienemmäksi. Tilanne itsessään voi siten vaikuttaa MEK:n maksuvalmiuteen.

Jos kaikki varustamot käyttäisivät mahdollisuutta lykätä maksua kolme kuukautta, maksutuloa siirtyisi myöhempään ajankohtaan yhteensä noin 12,5 miljoonan euroa. Vastaava maksujen siirtyminen voisi kuitenkin toteutua myös esityksen taustalla olevasta yhteiskunnallisesta tilanteesta johtuen.

5 Säännöskohtaiset perustelut

5.1 Merimieseläkelaki

142 §. *Työntekijän eläkevakuutusmaksun pidättäminen, eläkevakuutusmaksun suorittaminen ja työntekijän eläkevakuutusmaksun periminen.* Pykälässä säädetään muun ohella MEL:n mukaisen eläkevakuutusmaksun eräpäivästä, joka on voimassa olevan lain mukaan merityösopimuslain (756/2011) 2 luvun 17 §:ssä tarkoitettua palkanmaksukautta toiseksi seuraavan kalenterikuukauden 10 päivänä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi väliaikaisesti uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin MEL:n mukaisen eläkevakuutusmaksun eräpäivän poikkeuksellisesta siirtämisestä. Momentin mukaan eläkekassa voisi työnantajan pyynnöstä ja erityisen painavista syistä siirtää eläkevakuutusmaksun eräpäivää enintään kolmella kuukaudella. Työnantajan tulisi esittää pyyntö eräpäivän siirtämisestä eläkekassalle ennen pykälän 2 momentin mukaista eräpäivää.

Ehdotetun, pykälän 2 momentissa säädetyn, eräpäivän siirtämisen johdosta eläkevakuutusmaksulle ei eräpäivän siirtämisen ajalta tulisi maksettavaksi MEL:n 146 §:ssä säädettyä korkolain mukaista viivästyskorkoa.

Voimassa olevan lain mukaan esimerkiksi helmikuun palkkojen perusteella suoritettavat maksut erääntyvät maksettavaksi 10 päivänä huhtikuuta. Ehdotettu muutos mahdollistaisi eräpäivän siirtämisen edellä mainitussa tilanteessa heinäkuun 10 päivään. Mahdollinen korkolain mukainen viivästyskorko lisättäisiin maksuun vasta siirretystä eräpäivästä lukien.

6 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 10.4.2020 ja että se on voimassa vuoden 2020 loppuun saakka. Esitys tulisi saattaa voimaan kiireellisesti. Yhteiskunnassa vallitseva poikkeuksellinen taloudellinen tilanne, joka on myös kehittynyt poikkeuksellisen nopeasti, vaikeuttaa merkittävästi muiden toimialojen työnantajien ohella myös varustamojen mahdollisuuksiin suoriutua työeläkevakuutusmaksuistaan.

Lakia sovellettaisiin MEL:n mukaisiin eläkevakuutusmaksuihin, jotka erääntyvät MEL:n 142 §:n mukaisesti ajalla 10.4.2020 – 31.7.2020.

7 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä ehdotettujen lainmuutosten valtiosääntöoikeudellinen arviointi perustuu pääasiassa perustuslain 6 §:n mukaiseen yhdenvertaisuuteen ja 15 §:n mukaiseen omaisuuden suojaan. Perusoikeudet suojaavat pääsäännön mukaan jokaista Suomen oikeudenkäyttöpiirissä olevaa luonnollista henkilöä eli ihmisyyksilöä. Oikeushenkilöitä perusoikeudet suojaavat välillisesti, sillä oikeushenkilön asemaan puuttuminen saattaa merkitä kajoamista oikeushenkilön taustalla olevan yksilön oikeuksiin.

Esityksessä ehdotetaan väliaikaista muutosta lakisääteisten työeläkevakuutusmaksujen eräpäivän määräytymiseen merenkulun toimialalla. Esityksellä ei ole suoria vaikutuksia luonnollisten henkilöiden perusoikeuksien toteutumiseen.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla on välillinen yhteys yhdenvertaisuuden toteutumiseen, koska esitys koskee vain merenkulun toimialaa. Esityksessä ehdotettuja muutoksia vastaavat muita yksityisten alojen työeläkelakeja koskevat muutokset toteutetaan näiden lakien mukaisia työeläkevakuutusmaksuja koskevilla säännöksillä ja määräyksillä. Kaikilla yksityisillä toimialoilla otetaan siten käyttöön esitystä vastaavia menettelyjä työeläkevakuutusmaksujen maksajan joustoihin. Mainitut seikat huomioon ottaen ehdotettuja muutoksia voidaan pitää yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta hyväksyttävänä.

Työeläkevakuutusmaksun maksaminen vaikuttaa välillisesti luonnollisen henkilön omaisuuden suojan toteutumiseen, koska työeläkelakien mukaan ansioista karttunut eläke kuuluu perustuslain omaisuuden suojan piiriin. Työeläkevakuutusmaksujen maksamista säännellään kaikissa työeläkelaeissa tai niitä koskevissa alemmissa säännöksissä ja määräyksissä. Työeläkevakuu-

HE 39/2020 vp

tusmaksuja maksetaan eläketurvan kustantamiseksi. Esityksessä ehdotetut muutokset ovat väliaikaisia ja ne eivät vaaranna MEL:n mukaisten eläkkeiden maksamista tai merimieseläkejärjestelmän toimeenpanoa. Mainitut seikat huomioon ottaen ehdotettuja muutoksia voidaan pitää omaisuuden suojan toteutumisen kannalta hyväksyttävänä.

Esitykseen sisältyvät lait voidaan hallituksen käsityksen mukaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

merimieseläkelain 142 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään merimieseläkelain (1290/2006) 142 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 296/2015, uusi 4 momentti seuraavasti:

142 §

Työntekijän eläkevakuutusmaksun pidättäminen, eläkevakuutusmaksun suorittaminen ja työntekijän eläkevakuutusmaksun periminen

Sen estämättä, mitä 1–3 momentissa säädetään, eläkekassa voi työnantajan pyynnöstä ja erityisen painavista syistä siirtää eläkevakuutusmaksun eräpäivää enintään kolmella kuukaudella. Pyyntö eräpäivän siirtämisestä on esitettävä eläkekassalle ennen 2 momentissa säädettyä eräpäivää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2020. Tätä lakia sovelletaan eläkevakuutusmaksuihin, joiden 142 §:n 2 momentissa säädetty eräpäivä on 10 päivänä huhtikuuta 2020 tai sen jälkeen, mutta viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2020.

Helsingissä 2.4.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen